

Kort verslag van de lezing van Maarten Meester “Spoedcursus Milieufilosofie”

In zijn lezing op donderdag 24 november 2022 begon Maarten Meester eigenlijk met de vraag aan ons als betrokkenen bij de Coöperatie EM, maar vooral bij de milieuproblematiek en de klimaatcrisis, waarop hij aan het eind nog terug zou komen: Is het genoeg wat we doen? Hij analyseerde daarop de oorzaken en mogelijke oplossingen van wat hij de *ecologische crisis* noemde. Die ecologische crisis manifesteert zich vooral in de groei van de wereldbevolking, en (daarmee deels samenhangend) de enorme *toename in de consumptie*, in de *klimaatcrisis*, in de teloorgang van de *biodiversiteit* en in de *ongelijkheid* in de verdeling van de lasten van de crisis. Als onderliggende oorzaken van dat we hier gekomen zijn, zag hij een aantal crises m.b.t. *gewoontes*, *denken* en *waarden*. Wat betreft *gewoontes*: we worden als mensen voortdurend aangespoord tot consumptie (tv/ sociale media) en krijgen niet de informatie die we nodig hebben om consumptie-gewoontes die uiteindelijk slecht zijn voor het klimaat en de biodiversiteit kritisch tegen het licht te houden en nieuwe gewoontes te ontwikkelen, bijvoorbeeld wat betreft *eten* of de *aanschaf van spullen*.

Wat betreft *denken*: we worden steeds geconfronteerd met een denkmodel waarin de mensen de spelers zijn en de natuur en de dingen slechts het decor. Dat manifesteert zich in tegenstellingen als: cultuur- natuur / mensen -dieren en dingen / actief – passief / waarden – feiten / vrijheid – gedetermineerdheid. Daar gaat dan de gedachte achter schuil dat het ‘decor’ onveranderlijk is, ook al kunnen we dat deels zelf ontwerpen in de technologie. Meester liet aan de hand van voorbeelden als de *auto* zien hoezeer ook de ‘dingen’ die we maken, het leven van de mensen sterk veranderen en dus niet zo ‘passief’ of onveranderlijk zijn als we vaak denken. Mensen, natuur en de dingen maken deel uit van een groot *netwerk*, waarin alles samenhangt. Daardoor gaat ook de efficiency waarvoor die technologie veelal bedoeld was, naderhand vaak weer teloor, of pakt verkeerd uit. Meester noemt “technofix” (alles verwachten van de technologie) dan ook uiterst riskant! Wat betreft *waarden*: in het scheppingsverhaal (Genesis) wordt de mens als heerser over de schepping (natuur) gekarakteriseerd. Dat betekende dat de waarde van de natuur (inclusief de dieren) vooral als *instrumenteel* en niet als *intrinsiek* werd gezien. Dit kenmerkt het westen nog steeds in sterke mate. In feite betekende de bekende stelling van de 19^e eeuwse filosoof Nietzsche “Gott ist tot” en oproep om alle waarden opnieuw te doordenken. Die oproep is eigenlijk nog steeds van belang, zeker waar ‘Consumptie’ nu voor zeer velen de waarde-bepalende instantie in het leven is geworden!

Er moet, kortom, op drie vlakken eigenlijk een verandering komen naar Maarten Meester stelt. Met verwijzing naar het werk van Jan Rotmans (Hl. Transitiekunde) waarschuwde hij dat dit een lang traject is, waarbij 10% van de mensen serieus bezig is met het thema in kwestie, 20% zit in de weerstand en 70% wacht af. De kleine groep (die 10%) moet dan eigenlijk zorgen voor drastische maatregelen waarmee de 70% groep dan aarzelend (maar soms ook steeds enthousiaster) mee akkoord gaat.

En dan nu weer de vraag: is wat wij (als betrokkenen) doen, en wat ons al een goed gevoel geeft, genoeg? Volgens Meester is dat niet vanzelfsprekend als er geen nieuwe gedragsgewoontes worden ontwikkeld, waarmee de ‘voetafdruk’ waarmee we de aarde belasten (of de productie van de aarde benutten) niet kleiner maken. Gemiddeld is onze voetafdruk in West Europa 3.6. (*Voor de berekening van de voetafdruk, zie het aparte tekstvak.*) Dat wil zeggen dat als iedereen zo zou leven en consumeren, we 3.6 aardes nodig zouden hebben. In feite moeten we onze voetafdruk proberen terug te brengen tot 0.8 ! Meester waarschuwt uit eigen ervaring, dat dit een proces van jaren kan zijn! Het heeft alles te maken met spullen kopen, wonen, vlees eten, vervoer, kleding, zuivel gebruik. Hij stelt dat iedereen zelf verantwoordelijk is voor de eigen voetafdruk, waarbij het wel zo is dat

goed voorbeeld goed doet volgen. Mensen zijn nu eenmaal ook sociale dieren en mensen die hoger op de sociale ladder staan, kunnen meer invloed kunnen hebben dan anderen. Het probleem is echter, dat mensen geneigd zijn om de oplossing van de ecologische crisis bij de ander neer te leggen. Het kernprobleem zit hem echter in onze consumptie, die teruggebracht moet worden. En wat er aan consumptie nodig is, zou dan zo *groen* mogelijk moeten zijn! Meester typeert dat als een omslag van het *antropocentrisch* naar het *ecosofisch* denken, waarbij we niet alleen meer moeten denken in waarden voor *mensen* maar voor het *hele ecologische* systeem. En wat kunnen wij dan doen? De voetafdruk verkleinen, een ideaal schetsen, voorbeelden geven in de breedte. maar niet betuttelend en aansluitend bij de doelgroep.

Met deze aansporingen sloot Maarten Meester zijn inspirerende maar ook prikkelende lezing af, om daarna snel naar het station te wandelen om terug te keren naar zijn woonplaats Amsterdam. Hij wilde – in lijn met zijn levensstijl- beslist niet met de auto naar het station gebracht worden!

*Berekening Ecologische Voetafdruk(er zijn verschillende modelletjes; die verschillen soms qua uitkomst omdat er meer als gevolg van de vragen. In alle gevallen wordt uitgerekend hoeveel HA je nodig hebt voor je manier van leven; er is eigenlijk ruimte pp voor 1.8 HA (en dat wordt met de toenemende bevolkingsgroei natuurlijk steeds kleiner. Maarten Meester rekent al met max. 1.2 HA en suggereert te streven naar een footprint van 0.8!): (Zie verder de **tekst hieronder**.)*

* Volgens WWF : https://voetafdruktest.wwf.nl/?_ga=2.

* Volgens Kleine Aarde: <https://www.duurzaamheidinactie.nl/quickscan/>

HOEVEEL RUIJTE OP DE AARDE NEMEN WE IN MET ONZE LEVENSTIJL?

BEREKEND OP BASIS VAN de draagkracht van de aarde

Hoe werkt het?

Bij de ecologische voetafdruk kijken we naar de oppervlakte van de aarde die **biologisch productief** is.

Om te berekenen hoeveel biologisch productieve oppervlakte iemand werkelijk 'in beslag neemt' - dus hoe groot zijn **ecologische voetafdruk** is - moeten we alles wat die persoon verbruikt omzetten in biologisch productieve oppervlakte. We onderscheiden zes types bioproductieve oppervlakte:

- **Bos:** voor het vellen van bomen die dienen als timmerhout, brandhout, vezels voor papier ...
- **Weiland of grasland:** voor het laten grazen van dieren die gebruikt worden voor vlees, wol, melk ...
- **Akkerland:** voor het telen van gewassen die dienen als veevoeder, voedsel voor de mens, vezels, olie ...
- **Visgrond:** voor het produceren van vis en zeevruchten
- **Bougrond:** voor gebouwen om te wonen en te werken, wegen om zich te verplaatsen ...
- **'Energie land':** de oppervlakte bos die nodig is om de CO_2 op te nemen die vrijkomt bij het gebruik van **fossiele brandstoffen**.

Een voorbeeld: voor 1 kg vlees is 10 m² weiland (voor het laten grazen van de dieren) en 11m² akkerland (voor het telen van veevoeder) nodig. Daarboven wordt voor 1 kg vlees 2,4 m² bouwland (stallen voor de dieren ...) en 21 m² energieland gebruikt. Voor het produceren van vlees wordt dus heel wat energie verbruikt (voor het transport, het verwerken van het vlees ...).

We kunnen de ecologische voetafdruk berekenen van een product, van een persoon, van een klas of school, van een stad of dorp, van een land en zelfs van de volledige wereldbevolking. De voetafdruk wordt uitgedrukt in **globale hectaren**.

- Ruimte voor iedere aarde-bewoner: 1.8 hectare (= 3 voetbalvelden)

